

Тема 5. Академічна добročесність, наукова етика та право інтелектуальної власності в дослідженнях з права

1. ПОНЯТТЯ ТА ПРИНЦИПИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Слайд 2. Нормативна база академічної доброчесності

- Конституція України (ст. 54 – свобода наукової творчості)
- Закон України «Про академічну доброчесність»
- Закон України «Про освіту»
- Закон України «Про вищу освіту»
- Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність»
- Локальні акти ЗВО (кодекси честі, положення про запобігання плагіату)

Академічна доброчесність – це:

сукупність цінностей, принципів та встановлених законом правил, яких мають дотримуватися суб'єкти академічної діяльності під час здійснення навчальної, наукової, творчої та експертної діяльності.

Основні принципи

- чесність
- довіра
- повага до гідності
- справедливість
- відповідальність
- неупередженість
- прозорість
- рішучість у захисті доброчесності

Суб'єкти академічної доброчесності

- здобувачі освіти
- наукові та науково-педагогічні працівники
- рецензенти та експерти
- члени спеціалізованих вчених рад
- редактори наукових видань
- заклади освіти та наукові установи

2. ПОРУШЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ: ВИДИ ТА НАСЛІДКИ

Основні види порушень

- академічний плагіат
- самоплагіат
- фабрикація
- фальсифікація
- списування
- обман
- необ'єктивне оцінювання
- маніпуляція даними
- порушення порядку авторства

Академічний плагіат у правових дослідженнях

Специфічні прояви у сфері права:

- копіювання фрагментів нормативних актів без коректного посилання
- запозичення правових позицій судів без зазначення джерела
- використання чужих доктринальних підходів як власних
- переклад іноземних публікацій без посилання

Академічна відповідальність

Можливі наслідки:

- відмова у присудженні наукового ступеня
- скасування рішення про присудження ступеня
- анулювання результатів оцінювання
- звільнення з посади
- дисциплінарна відповідальність
- репутаційні втрати

3. НАУКОВА ЕТИКА У ПРАВОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Поняття наукової етики

Наукова етика – система моральних норм і професійних стандартів поведінки дослідника.

Включає:

- повагу до колег
- коректність наукової критики
- недопустимість маніпулятивної аргументації
- прозорість фінансування досліджень
- уникнення конфлікту інтересів

Етичні ризики у правових дослідженнях

- політична заангажованість
- лобістський вплив
- вибіркове використання джерел
- штучне "підведення" висновків під бажаний результат
- конфлікт інтересів при експертній діяльності

4. ОБ'ЄКТИ ТА СУБ'ЄКТИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Нормативна база

- Цивільний кодекс України (Книга IV)
- Закон України «Про авторське право і суміжні права»
- Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність»

Об'єкти ІВ у науковій діяльності

- дисертації
- монографії
- наукові статті
- коментарі до законодавства
- бази даних
- навчальні посібники
- наукові звіти

Суб'єкти права інтелектуальної власності

- автор (аспірант, науковець)
- співавтори
- роботодавець (службові твори)
- замовник НДР
- правонаступники

5. ПРАВОВИЙ РЕЖИМ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Особисті немайнові права автора

- право авторства
- право на ім'я
- право на недоторканність твору
- право на оприлюднення

Немайнові права є невідчужуваними.

Майнові права

- відтворення
- розповсюдження
- переклад
- публічне використання
- передача за договором

Взаємозв'язок академічної доброчесності та ІВ

Академічна доброчесність:

- гарантує повагу до авторського права
- запобігає плагіату
- забезпечує належне цитування

Порушення ІВ → одночасно порушення академічної доброчесності.

Практичні рекомендації для аспірантів

- формулювати власну наукову позицію
- коректно оформлювати посилання
- перевіряти роботу на текстові збіги
- документувати використані джерела
- уникати «дроблення» публікацій (salami publishing)
- декларувати конфлікт інтересів